



مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی



عمران  
علیهما صلوات

www. **Ghaemiyeh** .com  
www. **Ghaemiyeh** .org  
www. **Ghaemiyeh** .net  
www. **Ghaemiyeh** .ir

# پیوند دین و سیاست در گفتمان عاشورا

مصطفی جعفر پیشه فرد



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

# پیوند دین و سیاست در گفتمان عاشورا

نویسنده:

مصطفی جعفرپیشه فرد

ناشر چاپی:

موسسه فرهنگی تبیان

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

## فهرست

۵	فهرست
۶	پیوند دین و سیاست در گفتمان عاشورا
۶	مشخصات کتاب
۶	مقدمه
۶	پیوند دین و سیاست در گفتمان عاشورا
۷	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

## پیوند دین و سیاست در گفتمان عاشورا

### مشخصات کتاب

عنوان: پیوند دین و سیاست در گفتمان عاشورا  
 پدیدآورندگان: جعفر پیشه فرد، مصطفی، ۱۳۴۰- (پدیدآور)  
 زبان: فارسی  
 صاحب محتوا: موسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان  
 توصیفگر: قیام عاشورا  
 دین اسلام و سیاست  
 وضعیت نشر: قم: مؤسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان، ۱۳۸۷  
 یادداشت: ، ملزومات سیستم: ویندوز ۹۸+؛ با پشتیبانی متون عربی؛ +IE۶ شیوه دسترسی: شبکه جهانی وبعنوان از روی صفحه  
 نمایش عنوان داده های الکترونیکی  
 شناسه: oai.tebyan.net/۳۲۴۰  
 تاریخ ایجاد رکورد: ۱۳۸۷/۱۰/۲۱  
 تاریخ تغییر رکورد: ۱۳۸۷/۱۰/۲۱  
 تاریخ ثبت: ۱۳۸۹/۶/۲۸  
 قیمت شیء دیجیتال: رایگان

### مقدمه

آنچه در این مقاله مورد توجه اصلی است نگاه به واقعه عاشورا از منظر تفسیر و تعبیری است که از آن ارائه می شود. این حادثه ممکن است به گونه ای تعبیر شود که به هیچ وجه قابل اسوه شدن نباشد و به عنوان وظیفه الهی و تکلیفی ربانی که بر دوش امام حسین (ع) قرار گرفته بود به همان حادثه سال ۶۱ هجری محدود گردد و یا با تفسیری ارائه شود که در آن سیره سیدالشهداء اسوه برای ظلم ستیزی و نفی مشروعیت نظام جبار غیر دینی قرار گرفته و الگویی برای تلاش و جهاد در راه اقامه حکومت دینی و اقامه احکام الهی و فرائض و سنن دینی در صحنه جامعه به شمار آید. اما قرائت دوم در بعضی از محافل با این پرسش مواجه است که با سکولاریزه شدن روابط اجتماعی چه رابطه ای دارد و نقش آفرینی مکتب عاشورا در چنین عصری چگونه خواهد بود؟ نویسنده، بخش اول مقاله خود را به پاسخ پرسش یاد شده داده است و در بخش دوم به بررسی و تحلیل تعبیر سیاسی و ایدئولوژیک از عاشورا و نقد تغییر گفتمانی این حادثه پرداخته است. چنان که ملاحظه خواهید کرد نویسنده محترم اجمالی از مباحث مبسوط خود را در مقدمه بحث آورده است.

### پیوند دین و سیاست در گفتمان عاشورا

عاشورا، حادثه و به تعبیر دیگر متنی دینی است که توسط یکی از اولیاء بزرگ دین رقم زده شده است و همچون هر متن دینی مقدس دیگر از دو منظر قابل مشاهده و تأمل و اندیشه است؛ یکی نگاه به خود این حادثه و دیگر تعبیر و تفسیری که از آن صورت

می‌گیرد. طبیعی است که این دو را نمی‌توان یکسان انگاشت. از نگاه اول، عاشورا حادثه جانسوز و دلخراشی است که در سال ۶۱ هجری قمری در کربلا رخ می‌دهد و طی نبردی نابرابر، ولی مطلق الهی (ع)، و تر مؤتور، به مصیبت و رزیه‌ای بی‌مانند گرفتار می‌آید و ثارالله خون خود و عزیزترین عزیزانش را به پیشگاه پروردگار سبحان تقدیم می‌کند. از این منظر بحث در مورد متن خود این واقعه و حادثه عظیم است. اما از نگاه دوم، سخن در باره فهم و برداشتی است که از این حادثه انجام می‌گیرد و تفسیر و تعبیری است که در مورد آن ارائه شده یا می‌شود و به بیان دیگر، قرائتی است که دیگران از آن داشته و دارند. در طول تاریخ، حادثه عاشورا، مورد تفسیر و تحلیل‌های گوناگون قرار گرفته و هر کس به فراخور فکر و اندیشه و اعتقادات و اطلاعاتی که از این حادثه داشته، آن را به گونه‌ای تفسیر کرده است؛ عده‌ای به ابعاد الهی و عرفانی و معنوی آن عنایت کرده‌اند و گروهی جنبه‌های بشری و زمینی آن را بیشتر مورد توجه قرار داده‌اند. طبیعی است که تعبیرات مختلف و گاه متهافت و متناقض از چنین حوادث دینی که جزء بنیان‌های اولیه فرهنگ جامعه قرار می‌گیرد، چه تأثیری شگرف و غیر قابل انکار در سرنوشت جامعه خواهد داشت، علاوه بر آنکه اصل حادثه را ممکن است تحریف و یا آن را از اثر بخشی انداخته و بی‌خاصیت کند. آنچه در این مقاله مورد توجه اصلی است و غالب مباحث آن را به خود اختصاص می‌دهد، نگاه به حادثه عاشورا از منظر دوم و بررسی دیدگاه و تعبیراتی است که در طول تاریخ در باره این حادثه از بُعد سیاسی و غیر سیاسی بودن آن مطرح بوده است. این بحث در دو بخش ارائه می‌شود؛ بخش نخست به موضوع سکولاریزاسیون و فرهنگ عاشورا می‌پردازد و بخش دوم به بررسی و تحلیل تعبیر سیاسی و ایدئولوژیک از عاشورا اختصاص یافته است. پرسش بخش اول با دو پیش فرض آغاز می‌شود. پیش فرض اول اینکه آنچه در مورد گفتمان عاشورا همواره و به ویژه در دهه‌های اخیر، در ایران شاهد بوده‌ایم، رواج تعبیر سیاسی از این حادثه است. پیش فرض دوم اینکه سکولار شدن روابط اجتماعی و به حاشیه رفتن دین از متن زندگی جمعی، فرآیندی طبیعی است که در حال رخ دادن است. با توجه به این دو پیش فرض، دغدغه اصلی و این پرسش اساسی مطرح می‌شود که کارکرد فرهنگ عاشورا با تعبیری سیاسی در مواجهه با امواج سکولاریزاسیون چگونه است و در این عرصه آیا تحولی در گفتمان سیاسی عاشورا ممکن و قابل پیش‌بینی و انتظار است یا نه؟ برای پاسخ یابی از این پرسش، در ابتدا بحث خود را به پیش فرض سکولاریزاسیون اختصاص می‌دهد و با نگاهی فشرده و گذرا به این مفهوم، آن را از دو منظر برون دینی و درون دینی مورد تجزیه و تحلیل انتقادی قرار می‌دهد و سپس به کارکرد فرهنگ عاشورا با تفسیر و تعبیری سیاسی در مواجهه با سکولاریزاسیون پرداخته و تعامل یا تقابل دو مقوله عاشورا و دنیای سکولار را بررسی می‌کند؟ مقاله که با عنوان بررسی و تحلیل تعبیر سیاسی و ایدئولوژیک از عاشورا تقدیم می‌گردد پس از بررسی قانونمندی متن خوانی حوادث و توضیح مرز میان تعبیر و تحریف یک حادثه، به تغییر و تحول در گفتمان عاشورا می‌پردازد. برای رسیدن به این منظور، نخست نگاهی گذرا به تاریخچه برخی تعبیرات غیر سیاسی از عاشورا خواهد داشت و ضمن تحلیل انتقادی آنها، در ادامه به تاریخچه تعبیر سیاسی از حادثه عاشورا نگاه می‌افکند و با تبلور سیاست دینی شمردن عاشورا، نقطه نظرات مخالفان تعبیر سیاسی از عاشورا را تحلیل و بررسی می‌کند و در پایان به نقش عاشورا پس از استقرار نظام اسلامی و عملکرد آن با توجه به تبلور سیاست دینی بودن آن، می‌پردازد.

## درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی)

آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیت های گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه [www.ghaemiyeh.com](http://www.ghaemiyeh.com) جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۰۲۴۵۲۳۵)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: [www.ghaemiyeh.com](http://www.ghaemiyeh.com) ایمیل: [Info@ghaemiyeh.com](mailto:Info@ghaemiyeh.com) فروشگاه اینترنتی:

[www.eslamshop.com](http://www.eslamshop.com)



تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵ (۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایند انشاءالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبها: -۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰ IR شماره حساب ۰۶۰۹-۵۳ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام - هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می رهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، اما تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بدان، نگاه می دارد و با حجت های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می سازد و او را می شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».



مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW



برای داشتن کتابخانه های تخصصی  
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

[www.Ghaemiyeh.com](http://www.Ghaemiyeh.com)

[www.Ghaemiyeh.net](http://www.Ghaemiyeh.net)

[www.Ghaemiyeh.org](http://www.Ghaemiyeh.org)

[www.Ghaemiyeh.ir](http://www.Ghaemiyeh.ir)

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

